

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

NGUYỄN THỊ LIỄU

**BIỆN PHÁP NÂNG CAO HIỆU QUẢ SỬ DỤNG
PHƯƠNG TIỆN DẠY HỌC Ở TRƯỜNG ĐẠI HỌC
SƯ PHẠM KỸ THUẬT HÙNG YÊN**

LUẬN VĂN THẠC SĨ GIÁO DỤC HỌC

THÁI NGUYÊN - 2009

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

NGUYỄN THỊ LIỄU

**BIỆN PHÁP NÂNG CAO HIỆU QUẢ SỬ DỤNG
PHƯƠNG TIỆN DẠY HỌC Ở TRƯỜNG ĐẠI HỌC
SƯ PHẠM KỸ THUẬT HÙNG YÊN**

Chuyên ngành: Giáo dục học

Mã số: 60 14 01

LUẬN VĂN THẠC SĨ GIÁO DỤC HỌC

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS Hà Thị Đức

THÁI NGUYÊN - 2009

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Nâng cao chất lượng giáo dục là vấn đề đang được cả xã hội quan tâm. Muốn nâng cao chất lượng giáo dục cần có những biện pháp cải cách, đổi mới hệ thống giáo dục một cách đồng bộ, trong đó cải tiến, đổi mới phương tiện dạy học (PTDH) là một trong những biện pháp hiệu quả nhất.

Trường Đại học Sư phạm Kỹ thuật Hưng Yên là trường đại học đào tạo đa ngành về giáo viên dạy nghề, giáo viên kỹ thuật trình độ đại học, cao đẳng, kỹ thuật viên, kỹ sư và cử nhân theo định hướng thực hành nghề. Là một trường đại học còn non trẻ mới được thành lập từ năm 2003 nên trường còn nhiều vấn đề đang trong giai đoạn hoàn thiện. Với đặc trưng là một trường kỹ thuật nên trong quá trình dạy học, phương tiện dạy học lại càng có ý nghĩa quan trọng. Tuy nhiên, trong đội ngũ giảng viên hiện nay số lượng giảng viên sử dụng thành thạo, nắm vững cách thức và kỹ năng sử dụng các phương tiện dạy học chưa nhiều nên hiệu quả của việc sử dụng phương tiện dạy học mang lại còn hạn chế. Vì vậy, việc xác lập những biện pháp nâng cao hiệu quả sử dụng phương tiện dạy học một cách đồng bộ và khả thi là rất cần thiết.

Là một giảng viên trẻ của trường, tôi muốn có cái nhìn khách quan về vấn đề trên, đánh giá đúng thực trạng sử dụng phương tiện dạy học của trường ĐHSPKT Hưng Yên để đề xuất những biện pháp góp phần nâng cao chất lượng giáo dục đào tạo của trường.

Xuất phát từ những lý do khách quan và chủ quan trên, tôi chọn đề tài **“Biện pháp nâng cao hiệu quả sử dụng phương tiện dạy học ở trường Đại học Sư phạm Kỹ thuật Hưng Yên”** làm đề tài cho luận văn tốt nghiệp thạc sĩ của mình.

2. Mục đích nghiên cứu

Nghiên cứu thực trạng sử dụng phương tiện dạy học ở trường Đại học Sư phạm Kỹ thuật Hưng Yên và phân tích nguyên nhân dẫn tới thực trạng đó nhằm đề xuất những biện pháp nâng cao hiệu quả sử dụng phương tiện dạy học góp phần nâng cao chất lượng dạy học của trường ĐHSPTK Hưng Yên.

3. Khách thể và đối tượng nghiên cứu

3.1 Khách thể nghiên cứu

Quá trình dạy học ở trường ĐHSPTK Hưng Yên.

3.2 Đối tượng nghiên cứu

Những biện pháp nâng cao hiệu quả sử dụng phương tiện dạy học ở trường ĐHSPTK Hưng Yên.

4. Giả thuyết khoa học

Hệ thống phương tiện dạy học ở trường ĐHSPTK Hưng Yên hiện nay chưa đồng bộ, đội ngũ cán bộ phụ trách phương tiện dạy học chủ yếu là kiêm nhiệm, việc sử dụng phương tiện dạy học của giáo viên và sinh viên còn hạn chế cho nên chưa phát huy hết tác dụng và hiệu quả của các phương tiện dạy học. Nếu đề xuất các biện pháp trên cơ sở phân tích lý luận và thực tiễn về PTDH sẽ góp phần nâng cao chất lượng, hiệu quả dạy học ở trường ĐHSPTK Hưng Yên.

5. Nhiệm vụ nghiên cứu

Để chứng minh cho giả thuyết khoa học trên, trong đề tài này chúng tôi thực hiện những nhiệm vụ nghiên cứu sau:

5.1. Nghiên cứu lý luận về dạy học đại học nói chung, phương tiện dạy học nói riêng;

5.2. Nghiên cứu thực trạng sử dụng phương tiện dạy học tại trường ĐHSPTK Hưng Yên;

5.3. Đề xuất những biện pháp nhằm nâng cao hiệu quả sử dụng phương tiện dạy học ở trường ĐHSPTK Hưng Yên. Tiến hành thực nghiệm để kiểm chứng tính khả thi và hiệu quả của những biện pháp đó.

6. Phương pháp nghiên cứu

Để thực hiện mục đích, nhiệm vụ nghiên cứu trên, chúng tôi sử dụng những phương pháp nghiên cứu sau:

6.1. Nhóm phương pháp nghiên cứu lý luận

Chúng tôi sử dụng phương pháp phân tích, tổng hợp, phân loại... những tri thức lý luận nhằm xây dựng cơ sở lý luận cho đề tài nghiên cứu.

6.2. Nhóm phương pháp nghiên cứu thực tiễn

- Phương pháp quan sát

Chúng tôi quan sát giờ giảng dạy của một số giảng viên, tìm hiểu cơ sở vật chất, điều kiện phương tiện, hoạt động dạy và học của giảng viên và sinh viên... để có thông tin phục vụ cho đề tài.

- Phương pháp điều tra bằng anket

Chúng tôi điều tra bằng anket trên những đối tượng khác nhau: cán bộ quản lý, giảng viên, sinh viên để tìm hiểu thực trạng, nguyên nhân của việc sử dụng phương tiện dạy học để có cơ sở vững chắc cho việc đề xuất những biện pháp nâng cao hiệu quả sử dụng phương tiện dạy học ở trường ĐHSPTK Hưng Yên .

- Phương pháp phỏng vấn

Chúng tôi phỏng vấn một số cán bộ quản lý, giảng viên, sinh viên về việc sử dụng phương tiện dạy học và những ý kiến đề xuất của họ trong việc nâng cao hiệu quả sử dụng phương tiện dạy học ở trường ĐHSPTK Hưng Yên.

- Phương pháp thực nghiệm

Để chứng minh cho tính khả thi của những biện pháp đề xuất nhằm nâng cao hiệu quả sử dụng phương tiện dạy học ở trường ĐHSPT Hưng Yên, chúng tôi đã tiến hành thực nghiệm.

- Phương pháp lấy ý kiến chuyên gia

Chúng tôi xin ý kiến một số chuyên gia có kinh nghiệm trong quản lý và chuyên môn để có thêm cái nhìn khách quan, đầy đủ về vấn đề nghiên cứu.

- Phương pháp nghiên cứu sản phẩm hoạt động.

Chúng tôi nghiên cứu, đánh giá kết quả bài kiểm tra của sinh viên để có cơ sở đưa ra những kết luận trong phần thực nghiệm.

6.3 Nhóm phương pháp hỗ trợ

Chúng tôi sử dụng phương pháp toán học như: tính tỷ lệ %, tính hệ số trung bình và sử dụng một số công thức toán xác suất, thống kê và ứng dụng phần mềm thống kê xã hội học (SPSS)... để xử lý những thông tin thu được, phục vụ cho đề tài nghiên cứu.

7. Giới hạn và phạm vi nghiên cứu của đề tài

Do thời gian, điều kiện có hạn, trong phạm vi đề tài này, chúng tôi chỉ nghiên cứu vấn đề sử dụng phương tiện dạy học của giảng viên và sinh viên ở một số khoa (khoa Sư phạm Kỹ thuật, khoa Kinh tế, khoa Cơ khí, khoa Điện - Điện tử) của trường ĐHSPT Hưng Yên.

Cũng do thời gian và điều kiện có hạn, chúng tôi chỉ tiến hành thực nghiệm kiểm chứng biện pháp nâng cao hiệu quả sử dụng phương tiện dạy học trong dạy học môn Giáo dục học nghề nghiệp (GDHNN). Trong đó, các yêu cầu về quản lý phương tiện dạy học, nâng cao nhận thức của giáo viên, sinh viên và sử dụng những phương tiện dạy học phù hợp sẽ được sử dụng trong giảng dạy học phần GDHNN.

Chương 1: CƠ SỞ LÝ LUẬN CỦA VẤN ĐỀ NGHIÊN CỨU

1.1 Lịch sử vấn đề

Các Mác, F.Anghen và Lênin đã chỉ rõ vai trò quyết định của công cụ lao động đối với sự phát triển của xã hội loài người, là một trong ba yếu tố không thể thiếu của bất kỳ quá trình lao động nào, là yếu tố động nhất, cách mạng nhất.

Dựa trên quan niệm của phép biện chứng duy vật lịch sử thì PTDH là những công cụ lao động, là phương tiện trực quan trong hoạt động dạy học của thầy và trò. Nhờ có các PTDH mà “làm dài thêm” cơ quan cảm giác của con người, cho phép con người đi sâu vào thế giới vật chất nằm sau giới hạn tri giác của các giác quan thông thường.

Trong trường học, PTDH được xem là một trong những điều kiện quan trọng để thực hiện nhiệm vụ giáo dục, nhằm cung cấp vốn tri thức mà loài người tích lũy được cho người học, đồng thời kích thích khả năng sáng tạo, ứng dụng vào cuộc sống của người học.

Trong những năm qua, đã có nhiều nhà giáo, nhà nghiên cứu khoa học quan tâm nghiên cứu đến vấn đề chế tạo, quản lý, sử dụng và bảo quản PTDH trong nhà trường như: GS.TS.Nguyễn Cương; TS.Tô Xuân Giáp; PGS.TS.Võ Cháp; PGS.Trần Quốc Đắc; PGS.TS.Vũ Trọng Rỹ; GS.TSKH. Thái Duy Tuyên...

Những công trình nghiên cứu của các tác giả đã xây dựng được một hệ thống lý luận về vị trí, vai trò, tác dụng và một số yêu cầu về nguyên tắc chế tạo, sử dụng PTDH trong nhà trường hiện nay.

PTDH được xác định là một trong những nhân tố quyết định tính hiệu quả của quá trình dạy học. Trường Đại học Sư phạm Kỹ thuật Hưng Yên là một trường sư phạm kỹ thuật nên có những đặc điểm và đặc thù riêng về điều kiện lịch sử, về hệ thống cơ sở vật chất, về đội ngũ giảng viên, về cơ cấu đào

tạo... Và trong những năm qua, ở trường ĐHSPTK Hưng Yên việc điều tra, đánh giá về PTDH chưa được tiến hành nghiên cứu một cách đầy đủ, cụ thể.

1.2 Một số khái niệm liên quan đến đề tài

- Phương pháp dạy học: Có nhiều định nghĩa về phương pháp dạy học, tiêu biểu như:

Theo GS.TS Hà Thế Ngữ - Đặng Vũ Hoạt, phương pháp dạy học là tổ hợp các cách thức hoạt động của thầy và trò trong quá trình dạy học, được tiến hành dưới vai trò chủ đạo của thầy, nhằm thực hiện tốt các nhiệm vụ dạy học. [11]

Theo PGS.TS Nguyễn Ngọc Bảo, phương pháp là cách thức tiến hành một cách tự giác, tuần tự nhằm đạt được những kết quả phù hợp với mục đích đã định.

Phương pháp dạy học là hệ thống những hành động có chủ đích theo một trình tự nhất định của giáo viên để tổ chức hoạt động nhận thức và hoạt động thực hành của học sinh, nhằm đảm bảo cho họ lĩnh hội nội dung dạy học và chính nhờ vậy mà đạt được những mục tiêu dạy học. [2]

Theo GS.TS Nguyễn Ngọc Quang, phương pháp dạy học là cách thức làm việc của thầy và của trò trong sự phối hợp thống nhất và dưới sự chỉ đạo của thầy nhằm thực hiện tốt nhiệm vụ dạy học. [14]

- Phương tiện

Theo Từ điển Tiếng Việt, “phương tiện là cách thức dùng để đạt mục đích”. [21]

Phương tiện theo tiếng Latinh là “*medium*”, có nghĩa là ở giữa, trung gian liên kết giữa người cho và người nhận . Phương tiện vừa nói lên sự hàm chứa, tính vị trí, vừa có chức năng chuyên giao, liên kết trong quan hệ giữa người gửi và người nhận.

Phương tiện là một cấu trúc chứa đựng và thể hiện các tín hiệu nhằm chuyển giao nội dung nhất định giữa người gửi và người nhận bằng hệ thống các tín hiệu thông qua các giác quan cảm nhận của con người.

- Phương tiện dạy học

Cũng giống như bất kỳ một quá trình sản xuất nào, quá trình dạy học cũng phải sử dụng những công cụ lao động nhất định. Phương tiện lao động sư phạm rất đa dạng. Nó bao gồm phương tiện vật chất, phương tiện thực hành, phương tiện trí tuệ.

Có rất nhiều cách định nghĩa khác nhau về phương tiện dạy học:

+ Phương tiện dạy học là những đối tượng vật chất giúp cho giáo viên và học sinh tổ chức có hiệu quả quá trình dạy học nhằm đạt được mục đích dạy học, nhờ những đối tượng vật chất này, giáo viên tiến hành tổ chức, điều khiển quá trình dạy học giúp học sinh tự tổ chức hoạt động nhận thức của mình một cách có hiệu quả. [8]

+ Phương tiện dạy học là tập hợp những đối tượng vật chất được giáo viên sử dụng với tư cách là những phương tiện tổ chức, điều khiển hoạt động nhận thức của học sinh, thông qua đó mà thực hiện những nhiệm vụ dạy học. [1]

+ Phương tiện dạy học là một tập hợp những đối tượng vật chất được giáo viên sử dụng với tư cách là những phương tiện điều khiển hoạt động nhận thức của học sinh và đối với học sinh, đó là các nguồn tri thức phong phú, sinh động, là các phương tiện giúp chúng lĩnh hội tri thức và rèn luyện kỹ năng và kỹ xảo. [2]

+ Phương tiện dạy học là một cấu trúc chứa đựng và thể hiện các tín hiệu hàm chứa đầy đủ những ý định của giáo viên và nó có thể được sử dụng hoặc chọn lựa nhằm chuyển tải, truyền đạt nội dung đến học sinh và nhằm liên kết giữa học sinh, giáo viên và nội dung theo mục tiêu và phương pháp cũng như hoạch định ban đầu của giáo viên. [12]

Theo quan điểm giáo dục học, phương tiện dạy học là đại diện khách quan của đối tượng nhận thức ẩn chứa trong đó đầy đủ những ý định, hoạch định ban đầu cả về nội dung truyền đạt và nhận thức, phương pháp truyền đạt của giáo viên và lĩnh hội của học sinh.

+ Phương tiện dạy học là một tập hợp những đối tượng vật chất được giáo viên sử dụng với tư cách là những phương tiện điều khiển hoạt động nhận thức của học sinh.

Đối với người học, phương tiện còn là một nguồn tri thức phong phú để lĩnh hội tri thức, rèn luyện kỹ năng.

+ Theo PGS.TS Nguyễn Ngọc Bảo, phương tiện dạy học là tập hợp những đối tượng vật chất được giáo viên sử dụng với tư cách là những phương tiện tổ chức, điều khiển hoạt động nhận thức của học sinh và đối với học sinh, đó là phương tiện để tiến hành hoạt động nhận thức của mình, thông qua đó mà thực hiện nhiệm vụ dạy học. [2]

+ Phương tiện dạy học là tập hợp những đối tượng vật chất và tinh thần được giáo viên sử dụng để điều khiển hoạt động nhận thức của học sinh và đối với học sinh đó là nguồn tri thức trực quan sinh động, là công cụ để rèn luyện kỹ năng kỹ xảo. [15]

+ Theo Nguyễn Ngọc Quang, phương tiện dạy học “bao gồm mọi thiết bị kỹ thuật từ đơn giản đến phức tạp được dùng trong quá trình dạy học để làm dễ dàng cho sự truyền đạt và tiếp thu kiến thức, kỹ năng, kỹ xảo”. [14]

+ Phương tiện dạy học là toàn bộ các dụng cụ, đồ dùng, thiết bị kỹ thuật và các tài liệu trang bị cho quá trình dạy học nhằm nâng cao hiệu quả của quá trình dạy học. [17]

Có rất nhiều cách định nghĩa về phương tiện dạy học, tùy theo mức độ rộng hẹp khác nhau. Và trong luận văn này, chúng tôi sử dụng khái niệm *phương tiện dạy học là những đối tượng vật chất được giáo viên sử dụng để*